

## A kevesebb néha több

HEGEDŰS HANGA

### Bevezetés

Az érdeklődésem középpontjában régóta az emberi sokszínűség, és a mindenkit megillető alapvető emberi jogok álltak, egyenlő esély és lehetőségek mindenki számára. Ezt a kérdéskört nagyon sokféle szempontból és nagyon sok területen megvizsgálhatnánk, a különböző rasszok tekintetében, a nemeket megfigyelve, a nemi identitás kérdéskörében, és így tovább. Viszont ebben a dolgozatban a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének kérdéskörében indultam el. Még tovább konkretizálva, az értelmileg akadályozott személyek kommunikációs esélyegyenlőségére kifejlesztett könnyen érthető kommunikáció – továbbiakban KÉK – létjogosultságáról igyekeztem több információt megtudni.

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógia Kar Gyógypedagógus-képző Intézetben a gyógypedagógia BA képzés első félévében ismerkedhettem meg a KÉK-kel. A KÉK szorosan kapcsolódik az alapvető emberi jogokhoz és az ebbe beletartozó egyenlő esélyű hozzáférés kérdésköréhez, így egyből felkeltette az érdeklődésemet.

Mielőtt a dolgozatom témájába és annak indoklásába belefognék, fontosnak tartom megfogalmazni, hogy mit értünk akadálymentesítés, – egy helytállóbb kifejezéssel élve – az egyenlő esélyű hozzáférés alatt. Ezután nagy vonalakban bemutatom a KÉK-et és azt, hogy a könnyen érthető kommunikáció miként válik az egyenlő esélyű hozzáférés egyik eszközévé.

### A könnyen érthető kommunikáció bemutatása

*Az akadálymentesítésről és az egyenlő esélyű hozzáférésről*

Amikor az akadálymentesítésről beszélünk, sok minden juthat eszünkbe erről a témáról. Sokaknak eszébe juthat például egy akadálymentesített épület, ahol a mozgássérült emberek számára is az összes helyiség könnyen megközelíthetővé válik. Vagy szintén akadálymentesítésnek számít, amikor egy sztenderd szöveg alatt egy Braille-írással írt verzió is olvasható, hogy a látássérültek számára is hozzáférhetővé váljon. De vajon hogyan akadálymentesíthetnénk az értelmileg akadályozott emberek életét? Mik jelentenek korlátokat számukra, a társadalmunk miben és hogyan állít korlátokat eléjük?<sup>1</sup>

Az akadálymentesítés alatt azt értjük, hogy minden személynek egyenlő esélye van hozzáféréshez, ezt hívjuk egyenlő esélyű hozzáférésnek. Egy szolgáltatás, egy épület, egy *információ* akkor egyenlő eséllyel hozzáférhető, hogyha az minden ember, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető

---

<sup>1</sup> LISZNYAI 2013; LÉNÁRT – SZEMENYEI 2015.

és érzékelhető, és az ezekhez való hozzájutás pedig számukra is akadálymentes.<sup>2</sup> Az értelmileg akadályozott emberek számára az információ, és az információ megértésének nehézsége okozza a legnagyobb akadályt. Mint bárki másnak, a fogyatékossgal élő embereknek is joguk van hozzáférni az információkhoz, ahogyan ezt az ENSZ Egyezmény 9. cikke is előírja.<sup>3</sup> A megfelelő információk készítésének eszköze a könnyen érthető kommunikáció.

### *A Könnyen Érthető Kommunikáció*

Az értelmileg akadályozott személyek számára a világ sokszor nehezen értelmezhető. A mindennapi információk, a sztenderd szövegek számukra gyakran bonyolultak. Ezért nagyon fontos, hogy az értelmi fogyatékossgal élő személyek számára a kapott információk egyszerűek és könnyen érthetőek legyenek. „A megfelelő információ segít az embereknek, hogy felismerjék saját szükségleteiket. Ez a felismerés segíti őket saját válaszaik és döntéseik meghozatalában. Ha az értelmi fogyatékossgal élő emberek nem jutnak a megfelelő információkhoz, akkor kirekesztődnek. Nem lesznek képesek bekapcsolódni a körülöttük történő dolgokba, eseményekbe. Arra kell várniuk, hogy más emberek döntsenek helyettük.”<sup>4</sup>

A KÉK módszerével a sztenderd szövegek számukra is érzékelhető és értelmezhető formában hozhatók létre, a KÉK szabályrendszerének betartásával. Magyarországon egyelőre kevés tudásunk van a KÉK-ről, és még kevesebb tudományos kutatás támasztja alá azt, hogy a módszer valóban hasznos-e. A KÉK más országokban (például a skandináv, az angolszász és a német nyelvű országokban), már jelentős segítséget jelent az értelmileg akadályozott személyek hétköznapijaiban, és számukra is lehetőséget nyújt az egyenlő esélyű információhoz jutásban.<sup>5</sup>

A KÉK alkalmazása szabályrendszerre és alapelvekre épül, hiszen azok segítségével lehet az információkat egységesen, az értelmileg akadályozott személyek tényleges igényeinek és képességeinek megfelelően könnyen érthetővé tenni. Az alapelvek összegyűjtését és kidolgozását többen is megkísérelték, így különböző nyelveken nem egy szabályrendszert olvashatunk.<sup>6</sup>

Magyarországon leginkább használt magyar nyelven is hozzáférhető szabályrendszert az *Utak a felnőttképzésben az értelmi fogyatékossgal élők számára* című program keretein belül nyolc európai ország szakemberei közös összefogással készítették az Inclusion Europe európai civil ernyőszervezet égisze alatt, a tapasztalatból szerzett tudásuk alapján. Az alapelveket egy kiadványban foglalták össze, aminek az *Információ mindenkinek, A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei* címet adták. A címe is mutatja, hogy az

---

<sup>2</sup> 1998. ÉVI XXVI. TÖRVÉNY.

<sup>3</sup> ÉFOÉSZ 2009.

<sup>4</sup> ÉFOÉSZ 2009, 7.

<sup>5</sup> ALMÁSI 2018.

<sup>6</sup> FREYHOFF et al. 1998; NHS SCOTLAND 2007; BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES 2014; MAAB 2015.

Inclusion Europe az alapelvek használatára mindenkit feljogosít, akik könnyen érthető formában akarnak információkat készíteni.

Az Inclusion Europe kidolgozott egy logót. A logó használatára azért van szükség, hogy az elkészült könnyen érthető szövegeket az értelmileg akadályozott emberek könnyen felismerjék és egyből tudják, hogy ez az az információ, ami nekik szól. A logó használata szabad és ingyenes, de csak azok használhatják, akik betartják a logóhasználat írott szabályait. A logó csak abban az esetben használható, hogyha a könnyen érthető szöveg könnyen érthetőségét ellenőrizték.

Az érthetőség ellenőrzését minden esetben a célcsoport tagja/tagjai végzik. Ezt a folyamatot hívjuk lektorálásnak, az ellenőrző személyt pedig anyanyelvi lektornak. A lektor szerepe a munkafolyamatban elengedhetetlen és munka értékű, így mint munkáért fizetést is érdemel. Németországban az anyanyelvi lektorok fizetést kapnak a munkájukért.<sup>7</sup>

Amikor a KÉK-ről beszélünk, az „olvasás” értelmezése csak szűkebb értelemben korlátozódik az írott szövegre. Tágabb értelemben mindenféle információ befogadásáról és azok megértéséről beszélünk, például szituáció, viselkedés, auditív, kinezetikus információk, vizuális információk, betűk, szavak, mondatok (szöveg), rajzok, képek, fényképek (konkrét és absztrakt), piktogramok, logók, mesterséges jelek, stb. A KÉK rendszerében mindezeket együtt, egymást sokszor megsegítve, kiegészítve használjuk az érthetőség maximalizálásának érdekében. Nem kell megragadnunk az írott szövegeknél, de még csak ott sem, hogy az írott szövegek mellé képeket helyezünk az érthetőség megsegítésének érdekében. Nyugodtan gondolkozhatunk akár hanganyagok és videók készítésében is.

Azt is fontos megemlíteni, hogy a KÉK különböző nyelvi szinteken alkalmazható. Az értelmileg akadályozott emberek kommunikációs képességének skálája nagyon széles, és ezáltal az igényeik a KÉK használatával kapcsolatban is lehetnek teljesen eltérők. Minden értelmileg akadályozott személyt más-más értelmi szint jellemez. Így egy adott nyelvi szinten elkészített könnyen érthető szöveget nem minden értelmileg akadályozott személy fog megérteni. Elképzelhető, hogy amíg az egyik személynek egy szöveg „túl könnyű”, addig a másiknak ugyanaz a szöveg még mindig „nehéz”. Amikor a KÉK-ről beszélünk mindenképpen fontos a differenciálás, hogy a célcsoporton belül is mindenki a saját tudásszintjének megfelelő anyagot kapjon, ami biztosítja a hozzáférési lehetőséget számára is.

A KÉK kapcsán az is felmerülhet kérdésként, hogy milyen információkat fordítsunk le könnyen érthetőre. Ezt a kérdést széleskörűen és körültekintően kell átgondolnunk. Hiszen ahogy nekünk van igényünk különböző dolgokra, például a környezetünk megismerésére, szórakozásra, művészetekre, utazásra, hírekre, politikára stb., úgy az értelmileg akadályozott embereknek is egészen különböző érdeklődési köreik lehetnek, melyeknek megismeréséhez ugyanolyan joguk van,

---

<sup>7</sup> BERCSE et al. 2018.

mint nekünk. Ezt megállapítva pedig azt is láthatjuk, hogy a sztenderd szövegek könnyen érthető formába való átfordításának tárháza elképesztően széleskörű. Kiadványok, honlapok, applikáció, feliratok, reklámok, termékleírások, közérdekű információk, ügyintézés, idegenvezetések, tárlatvezetések, filmajánlók, színházi programfüzetek, stb. Ebben a kérdésben a bevonás elve kiemelt fontosságú, hiszen ha megkérdezzük a célcsoport tagjait, hogy milyen szövegeket és anyagokat szeretnének könnyen érthető formában elérni, máris biztosak lehetünk abban, hogy számukra hasznos dolgok készítettünk el könnyen érthető formában. Ilyen lehet például, ha megkérdezzük, hogy milyen kulturális programokat szeretnének meglátogatni, ahol aztán a terepet könnyen érthetően elő lehet készíteni, vagy hogy milyen weboldalnak örülnének könnyen érthető formában, vagy akár annak a felajánlása, hogy a hozzájuk érkező hivatalos leveleket fordítjuk le könnyen érthetőre.

### *Aktuális kérdések*

Az egyik vitákat kiváltó kérdés a KÉK-nek a fordítási nehézségeire irányul. Ahhoz, hogy ezt megértsük, hogy ez miért nem könnyű, vagy milyen faktorok okozhatnak problémát, röviden említést teszek a sztenderd szövegek sokszínűségéről is. Amikor sztenderd szövegről beszélek egészen átfogó fogalomként használom. Ez a fogalom magába foglalja az összes szöveget, amit a többségi társadalom használ a mindennapjaiban. Kezdve a reklámfeliratoktól, a különböző tájékoztatókon át, egy baráti levélen keresztül, egészen a hivatalos szövegekig, vagy akár szépirodalmi művekig. Továbbá azt is érdemes hozzáfűzni, hogy az előbbi példákkal még mindig csak az írott szövegről tettem említést, pedig korábban már szó volt arról, hogy akár egy hanganyag, videó, vagy a beszélt szöveg is lehet KÉK eszköze. Ezt követően pedig úgy gondolom jól látható, hogy amikor a sztenderd szövegek fordításáról beszélünk, amihez egy szabályrendszer szeretnénk kialakítani, komoly és szerteágazó problémákba ütközhetünk.

Több nemzetközi cikket is olvashatunk arról, hogy milyen fordítási nehézségek merülnek fel, amikor a sztenderd szövegeket könnyen érthetőre fordítjuk. Ez a munkafolyamat nagyon összetett, és sokszor a két szöveg teljesen eltérő szaknyelvi foka miatt, komoly kihívásokat jelent, hogy a szövegek eredeti tartalmukat, lényegüket megőrizzék, és közben egyenlő eséllyel érthetőek legyenek mindenki számára.<sup>8</sup> Hiszen az egyik legjelentősebb nehézsége a fordításnak abban rejlik, hogy az eredeti, sztenderd szöveg tartalmát vissza tudja-e adni a könnyen érthető változat. Sok kritika érte a KÉK-et, hogy csupán lebutítja a sztenderd szövegeket, pedig a feladata nem ebben állna, hiszen így inkább szegregálja a könnyen érthető kommunikációt használó személyeket, mint integrálja őket. Ebben az esetben lecsatolódnak a sztenderd szövegek világáról ahelyett, hogy egy könnyen érthető hídon jutnának el oda.<sup>9</sup> Ezekből a

---

<sup>8</sup> BOCK 2015 idézi: FISCHBORN 2018; SCHUM 2017 idézi: FISCHBORN 2018.

<sup>9</sup> BOCK 2015 idézi: FISCHBORN 2018.

nehézségekből is következik az a gondolat, hogy ezt a fajta fordítási munkát – a sztenderd és a könnyen érthető szövegek között – szakképesítéshez és egységesen előírt kompetenciák meglétéhez kellene kötni.<sup>10</sup>

A másik legaktuálisabb vitákat kiváltó kérdéskör pedig maga a KÉK szabályrendszere és ennek a szabályrendszernek a létrehozási nehézségei. Az előzőekből is látható, hogy a szabályrendszernek mennyire szerteágazónak és részletesnek kellene lennie, vagy legalábbis könnyen adaptálhatónak.

A szabályrendszer megalkotásának nehézségei bennem is megfogalmazódtak a dolgozat írásának elején, de a nemzetközi szakirodalomban is találkoztam ezekkel a kérdésekkel: vajon megfogalmazható-e egy általános érvényű, mindenre kitérő KÉK szabályrendszer. 2014-ben a nyelvész Bettina M. Bock 5 szempont alapján hasonlítja össze a könnyen érthető szövegeket a sztenderd szövegekkel. Ezek 1.) a célcsoport mérete és specifikussága, 2.) a szaknyelviség és a témák, 3.) a nyelvi komplexitás, 4.) a szabályozottság és a kodifikáltság, és 5.) a kvázifordítás vagy szövegalkotás szempontjai. Ezzel kapcsolatban leírja, hogy ha a KÉK-re úgy tekintünk, mint a célcsoport adekvát szövegértési eszközére mindenféle társadalmi területen, úgy nem tudjuk kontrollált (szabályozott) nyelvként leírni. Ebben a tanulmányában megemlíti, hogy szigorúbb vizsgálatokra lenne szükség a gyakorlatban való működéséről, hogy a tapasztalatok mentén még jobba lehessen tenni.<sup>11</sup>

## A kutatás célja és módszere

### *Célok*

Az eddigiekben röviden megismerkedtünk a könnyen érthető kommunikációval, illetve a módszer kritizálható vagy kérdéseket felvető felületeivel is, illetve egy-két problémával, ami a kivitelezhetőségét érinti. Ez azonban minden új innovációnál megfigyelhető. Szeretném, hogyha a könnyen érthető kommunikáció Magyarországon is hozzáférhető lenne a célcsoport számára és minél több értelmileg akadályozott ember hétköznapiját segítené. Ahhoz, hogy a KÉK biztos alapokon állhasson, és hogy ez a kommunikációs eszköz a célcsoport számára leginkább megfelelő módon létezhesen, sokkal több tudományosan alátámasztott tudásra lenne szükségünk, amit inkább tapasztalati, mint elméleti kutatásokból nyerhetünk.

Korábban Magyarországon még nem végeztek a könnyen érthetőnek szánt információk kommunikáció érthetőségére irányuló kutatást. Nincs könnyű helyzetben az, aki jó kutatási kérdést vagy kutatási feltételezést (hipotézist) szeretne megfogalmazni. Jelen elméleti kutatásommal egy tapasztalati kutatást igyekszem megalapozni. Ezért nemzetközi kutatások eredményeiről szóló szakirodalmak kritikus áttekintését helyeztem ennek a dolgozatnak a középpontjába. Céлом pedig, hogy az olvasott szakirodalmak, elsősorban

---

<sup>10</sup> SCHUM 2017 idézi: FISCHBORN 2018.

<sup>11</sup> FISCHBORN 2018.

kutatási eredmények tapasztalatait összegezve közelebb kerülhessünk annak megfogalmazásához, hogy milyen tapasztalati kutatás lenne a legszükségesebb jelen pillanatban.

### *Módszerek*

Kutatásom módszerének a dokumentumelemzést választottam. A dokumentumelemzés alkalmas az adatok összegyűjtésére, lényege a dokumentumokban található összefüggések, jellegzetességek feltárása, következtetések megalapozása és levonása. „*Szaknyelven ezt úgy fogalmazhatjuk meg, hogy a strukturálatlan szövegből »kiemeljük« és strukturált formába rendezzük a kutatás szempontjából fontos információkat.*”<sup>12</sup>

A dokumentumelemzés alkalmazható a kutatás tájékozódó, illetve fő fázisában is. A módszer elsősorban a kvalitatív kutatások során a kutató által előállított dokumentumok (pl. interjúszövegek, megfigyelési naplók) elemzésére szolgál, másfelől viszont egy kutatás esetén önálló módszerként mások által létrehozott dokumentumok (pl. újságcikkek, blogbejegyzések, levelek, fejlesztési dokumentumok, kutatási eredmények stb.) vizsgálatára is használhatjuk.<sup>13</sup>

*„A forráselemzés és a dokumentumelemzés közös sajátossága, hogy olyan anyagok az elemzés tárgyai, amelyek létrejöttükor a kutathatóság mint szempont nem szerepelt; eltérő sajátosságuk, hogy a forráselemzés a múlthoz kapcsolódik, a dokumentumelemzés pedig a jelenben él, s a közelmúlttal csak annyira foglalkozik, amennyire a jelen állapotok megértéséhez, megítéléséhez ez feltétlenül szükséges. A közelmúltot nem többet mint egy emberöltőt értve.”*<sup>14</sup>

A dokumentumok kiválasztásának során az eddigi angol nyelven hozzáférhető az információk, szövegek érthetőségét vizsgáló kutatási eredményeket bemutató publikációk közül válogattam.

A konkrét dokumentumok kiválasztása vegyes összetételű volt, a szakértői, véletlenszerű és a hólabda módszert is alkalmaztam. Az információk, szövegek érthetőségét vizsgáló kutatásokat kerestem angol nyelven, majd több esetben is az egy, a dolgozatba bekerülésre már alkalmasnak bizonyult kutatás hivatkozásaiiban kerestem tovább hasonló kutatási témájú kutatások felleléséért.

A dolgozatomban végül öt korábbi kutatás másodelemzésére került sor. Fontosnak tartom kiemelni, hogy ez az öt darab kutatás nem fedi le teljes mértékben a szövegek érthetőségére, vagy a könnyen érthető kommunikáció érthetőségére irányuló eddig folytatott kutatásokat. Így eredményeimet és a kutatásom során bemutatott kutatások eredményeit is fenntartással kell kezelni, hiszen nem adok és nem kapunk teljes képet.

---

<sup>12</sup> KÓRÓDI 2011.

<sup>13</sup> KÓRÓDI 2011; NÁDASI 2011.

<sup>14</sup> NÁDASI 2011, 317.

Az első Sascha Wolfer, Sandra Hansen-Morath és Lars Konieczny által 2015-ben végzett kutatás, ami *„A rövidebb mondatok mindig egyszerűbbek? A joghatósági szövegek újradefiniálásának következményei a társalgási szövegek szintjén.”* (Are shorter sentences always simpler? Discourse level processing consequences of reformulating jurisdictional texts) címet viseli.<sup>15</sup>

A második B. Hurtado, L. Jones and F. Burniston 2013-ban végzett kutatása, melynek címe: *„A könnyen olvasható információ tényleg könnyebben olvasható?”* (Is Easy Read information really easier to read?)<sup>16</sup>

A harmadik J. Karreman, van der Geest T. M. és E. Buursink 2007-es kutatása. Címe: *„Útmutató a hozzáférhető tartalmú weboldalak készítéséhez értelmileg akadályozott emberek számára.”* (Accessible website content guidelines for users with intellectual disabilities).<sup>17</sup>

A negyedik Cardone 1999-es kutatása, melynek címe: *„A kérdőívek használatának feltárása: a képek nem mindig segítenek a tanulási nehézségekkel jellemezhető embereknek.”* (Exploring the use of question methods: pictures do not always help people with learning disabilities).<sup>18</sup>

És végül az ötödik Codling és Macdonald által végzett kutatás 2008-ból, ami a *„Felhasználóbarát információ: Megvalósulnak a szándékok?”* (User-friendly information: does it convey what it intends?) címet viselte.<sup>19</sup>

A kutatás során a következő szempontok alapján végeztem az elemzést: a kutatások kapcsán felmerülő, megvitatandó kérdések; a kutatások hasznosíthatósága; és a kutatások magyar adaptációjának lehetőségei.

## Nemzetközi kutatási eredmények bemutatása

*A rövidebb mondatok mindig egyszerűbbek? A joghatósági szövegek újradefiniálásának következményei a társalgási szövegek szintjén*

S. Wolfer, S. Hansen-Morath és L. Konieczny kutatásában<sup>20</sup> a problémafelvetés, amiből kiindultak az volt, hogy a német joghatóság nyelvezte nagyon összetett, és közel sem könnyen érthető az eredeti címzetek, a polgárok számára. Kutatásukban a bonyolult, sokszorosán összetett, hosszú mondatokat rövidebb és egyszerűbb mondatokra bontották, a tartalom megsértése nélkül, és azt figyelték meg, hogy ez milyen hatást gyakorol a joghatósági szövegek érthetőségére. A kutatás során szemkövetéses vizsgálatot végeztek egyetemi diákokkal, akik mind normál vagy korrigált látással rendelkeztek, és a kutatásban való részvételért vagy kreditet, vagy pénzbeli jutalmat kaptak.

---

<sup>15</sup> WOLFER – HANSEN-MORATH – KONIECZNY 2015.

<sup>16</sup> HURTADO – JONES – BURNISTON 2013.

<sup>17</sup> KARREMAN – VAN DER GEEST – BUURSINK 2007.

<sup>18</sup> CARDONE 1999.

<sup>19</sup> CODLING – MACDONALD 2008.

<sup>20</sup> WOLFER – HANSEN-MORATH – KONIECZNY 2015.

A kutatás alapján elegendő adat hiányában nem volt bizonyítható, hogy az eredeti (hosszabb mondatokat tartalmazó) szöveget valóban rosszabbul értették a résztvevők. Az viszont biztosan megállapítható volt, hogy az eredeti szöveget hosszabb ideig kellett olvasniuk, ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy rosszabb vagy hiányosabb volt a szövegértés. Így csak azt feltételezik, hogy a mondat hossza magát a megértést nem befolyásolja, csupán a megértés folyamatának az idejét nyújtja hosszabbra.

Következtetéseikben azt is megemlítették, hogy ebben a kutatásban a mondatok rövidítésének negatívumaira koncentráltak csupán, ami nem jelenti azt, hogy, ha a szöveg írásánál már eleve rövid mondatokban fogalmaznánk, akkor is ugyanazok a negatívumok lennének megfigyelhetőek. Tehát a problémát magát abban látják, hogy amikor már létezik egy bonyolult joghatósági szöveg, akkor azt nagyon nehéz könnyebben érthetőre fordítani. Így azt javasolják, hogy az együttműködés kezdődjön meg, már a munkafolyamat elején, és eleve rövidebb és érthetőbb mondatokból épüljenek fel a joghatósági szövegek.

### *A könnyen olvasható információ tényleg könnyebben olvasható?*

B. Hurtado, L. Jones és F. Burniston kutatásukban<sup>21</sup> azt szerették volna megtudni, hogy az egészségügyben használt szórólapok és a rajtuk közölt információk az értelmileg akadályozott emberek számára hogyan lehetnek egyenlő eséllyel hozzáférhetőek és érthetőek, így adva meg nekik is az esélyt arra, hogy saját kezelésükkel kapcsolatban döntést hozzanak. A kérdés az volt, hogy a piktogramok és a képek mennyire növelik az érthetőséget. Összehasonlították az információ bemutatásának két különböző módját: „szöveg és képek” vagy „csak képek”. A „szöveg és képek” módszer esetében a szövegek KÉK formátumban íródtak. A „csak képek” módszer alkalmazásakor a résztvevőknek az információkat könnyen érthetően el is mondták, azaz a KÉK formátumban előzetesen megírt szöveget felolvasták nekik, de ők az írott szöveget nem látták. A felmérést negyvennégy olyan értelmileg akadályozott személlyel készítették, akiket többször beutaltak már olyan pszichológushoz, aki a közösségi beilleszkedés problémákról foglalkozik.

Ellentétben a várakozásokkal, hogy az enyhén értelmi fogyatékos emberek a „csak képek” kategóriát jobban fogják érteni, az eredmények azt mutatják, hogy a tájékoztató használatával javult az érthetőség, de az információ bemutatásának módjában, azaz a „szöveg és képek”, illetve a „csak képek” között nem volt szignifikáns különbség a dokumentum könnyebb megértésének javára. Végül arra a következtetésre jutottak, hogy a résztvevők az információk nagyobb részét akkor nyerték, amikor számukra a KÉK szövegeket felolvasták, nem pedig azoknál a részeknél, ahol szöveget vagy képeket láttak. Ezek alapján pedig érdemesnek tartják egy „csak auditív” variáció megvizsgálását is, ami segíthetne tisztázni a kutatás során felmerült kérdéseket. És addig is az információátadó videók vagy hanganyagok készítését szorgalmazzák az írott szöveg helyett.

---

<sup>21</sup> HURTADO – JONES – BURNISTON 2013.



*Útmutató a hozzáférhető tartalmú weboldalak készítéséhez értelmileg akadályozott emberek számára.*

Karreman J., van der Geest T. M. és Buursink E. kutatásának<sup>22</sup> előzménye, hogy a „W3C Kezdeményezés a Hozzáférhetőségért” (W3C Web Accessibility Initiative) című weboldal kiadott egy iránymutatót, ami elmagyarázza, hogy egy weboldal hogyan lehet jobb és könnyebben hozzáférhető különböző fogyatékoságokkal rendelkező emberek számára. Ellenben Karreman és munkatársai kételkedtek abban, hogy a kiadott anyag elég iránymutatást ad az értelmileg akadályozott személyek egyenlő esélyű hozzáféréseinek tekintetében. Ezért kutatásukban azt vizsgálták, hogy egy Könnyen Érthető Kommunikáció (továbbiakban KÉK) használatára irányuló útmutató (Make it simple) felhasználásával a „W3C Kezdeményezés a Hozzáférhetőségért” weboldalak könnyebben érthetővé válnának-e az értelmileg akadályozott emberek számára. Mindazonáltal azt is fontos és kritikus pontnak tartották, hogy a KÉK verzió ne gyakoroljon semmilyen negatív hatást azokra a felhasználókra se, akik nem értelmileg akadályozott emberek, így ezt is felmérték a kutatás során. A kutatást ennek alapján két csoporttal végezték. Az első csoportban olyan értelmileg akadályozott emberek voltak, akik tudtak olvasni, a kontroll csoportban pedig nem értelmileg akadályozott emberek voltak. A weboldal két különböző verzióját tesztelték használhatósági szempontjából, az egyik az eredeti weboldal volt adaptáció nélkül, a másik verzióban pedig a weboldalt átírták a KÉK útmutató alapján.

A KÉK-re adaptált verziója a weboldalnak egyértelműen növelte a megértést az értelmileg akadályozott emberek számára, és a nem értelmileg akadályozott emberekre sem volt semmilyen negatív hatása, sőt volt, amikor náluk is pozitív hatás volt megfigyelhető. Attól függetlenül, hogy a résztvevők a weboldalak melyik verzióját olvasták, az elégedettségük relatíve magas volt. Az értelmileg akadályozott emberek inkább a KÉK-re adaptált weboldalt preferálták, míg a nem értelmileg akadályozott emberek inkább az eredeti, nem adaptált weboldalt. Más szavakkal, mindegyik csoport azt a weboldalt kedvelte jobban, amelyik a saját olvasási és értelmi képességének jobban megfelelő volt. A kutatás végeztével az előbb említett preferenciák miatt azt találták a legjobb opciónak, hogyha egy weboldal mind KÉK-en és nem KÉK-en is olvasható lenne, és a két különböző verzió elérése egyértelműen fel lenne tüntetve a weboldalon.

*A kérdőívek használatának feltárása: a képek nem mindig segítenek a tanulási nehézségekkel jellemezhető embereknek*

Cardone kutatásának<sup>23</sup> célja az volt, hogy egy megbízható és egyszerű módszert találjon a különböző mértékben tanulásban akadályozott emberek fogyasztói elégedettségének felmérésére a Tanulásban Akadályozott Közösség

---

<sup>22</sup> KARREMAN – VAN DER GEEST – BUURSINK 2007.

<sup>23</sup> CARDONE 1999.

(Community Learning Disabilities) szolgáltatásaival kapcsolatban. Ezt azért érezte szükségesnek, mert a korábbi felmérési eszközökkel nyert válaszokat nem találta kellőképpen megbízhatónak. A kutatásában megismételte és kiegészítette a korábbi kutatást,<sup>24</sup> olyan módon, hogy a kérdőívnek elkészítette a csak képekből felépített változatát. Az volt a feltevés, hogy a szöveggel írt űrlappal ellentétben, a képekből felépített változat teljesen független lenne a szövegértési képességektől. A kutatásban huszonnyolc tanulásban akadályozott személy vett részt, akik már legalább egy éve folyamatos ellátásban részesültek a Tanulásban Akadályozott Közösségnél.

Ahogy várta, a jobb szövegértési képességekkel rendelkező résztvevők megbízhatóbb válaszokat adtak a személyes kérdőív során, mint a gyengébb szövegértésű résztvevők. A korábbi kutatásokból ez nem következett,<sup>25</sup> de ugyanez a tendencia volt megfigyelhető a személyes kérdőív képekből készített változatánál is. Azaz ezen tanulmány szerint a képek használata nem segítette az érthetőséget. Ennek okát többféleképpen magyarázza. Egyfelől feltehetőnek tartja, hogy a kép választásában rejlik, másfelől pedig a személyes kérdőív előre meghatározott válaszai is okozhatták a nehézséget ennek a résztvevői csoportnak. Ez utóbbi nyomán vonta le a konklúziót, hogy egy következő kutatásnak egy megfelelőbb és minőségibb megközelítést kell választania.

#### *Felhasználóbarát információ: Megvalósulnak a szándékok?*

Codling és Macdonald<sup>26</sup> kutatásához is fontos tudni, hogy ma már a különböző szolgáltatások kötelesek olyan formátumban információt szolgáltatni, hogy az hozzáférhető legyen fogyatékos emberek számára is. Így a gyakorlatban több olyan felhasználóbarát információ jelent meg, ami szimbólumokkal, egyszerű képekkel segíti a megértést. A kutatásnak a célja az volt, hogy feltárja a tanulásban akadályozott emberek számára készült, a gyakorlatban használt felhasználóbarát információkat, és megállapítsa, hogy ezek valóban megvalósítják-e a szándékukat és megkönnyítik-e a megértést a célcsoport számára. A kutatásban résztvevő tanulásban akadályozott személyek az ország különböző érdekképviseleti csoportjaiból kerültek ki. A kutatás során több forrásból származó felhasználóbarát szöveget használtak és ezek érthetőségét tesztelték.

Eredményeikből az figyelhető meg, hogy a résztvevők megértették a szimbólumokat, de nem értették a szimbólumok és a kontextus viszonyát, nem adtak a szöveghez többletjelentést. Azt állapították meg, hogy sok kép és szöveg túl részletező, és ilyenkor a célcsoport figyelme az eredeti üzenetről elterelődik. Ha a különböző anyagokban egy-egy kiemelt témára fókuszálnának, az is sokban segítené a megértést. A kutatásából kiderült, hogy a szimbólumok nem mindig arra utalnak, amit gondolunk, és, hogy ezek a felhasználóbarát szövegek sokszor

---

<sup>24</sup> DAGNAN et al. 1994 idézi: CARDONE 1999.

<sup>25</sup> DAGNAN et al. 1994 idézi: CARDONE 1999; DAGNAN et al. 1995 idézi: CARDONE 1999.

<sup>26</sup> CODLING – MACDONALD 2008.

nem is a tanulásban akadályozott személyek igényeit szolgálták, hanem inkább öncélúak voltak. Az információknak szerintük a lehető legegyszerűbb módon kellene megjelenniük, anélkül, hogy azzal bonyolítanak, hogy minden információt egy dokumentumba tesznek. A szövegnek arra kell koncentrálni, amit közölni akar, a részletező, vagy kiegészítő információkhoz pedig a videókat javasolják, mivel a videók könnyen elérhetőek és könnyebb bennük az információkat megmagyarázni. Továbbá kutatás alapján azt is indítványozzák, hogy a célcsoportot segítsék a megértési folyamatban, magyarázzák el az információ lényegét és jelentőségét.

Ezzel a kutatással szerették volna felhívni a figyelmet az aktuális hibákra, és a szakembereket arra ösztönözni, hogy elgondolkodjanak azon, hogy hogyan lehetne fejleszteni a hozzáférhető információkat a gyakorlatban.

## Nemzetközi kutatási elemzése

### *A kutatások reflektív értékelése*

Wolfer és munkatársainak kutatásában,<sup>27</sup> azt látom megtévesztőnek, hogy a kutatás alanyai egyetemi diákok voltak, akik a társadalom értelmiségi rétegébe sorolhatók. Ebből a szempontból pedig a kutatás eredménye az egyszerű nyelv szempontjából is megkérdőjelezhető. Az egyszerű nyelv ugyanis a polgároknak nem csupán az értelmiségi réteget célozza meg, hanem az alacsonyabb iskolai végzettségű embereket is. Tehát, ha egyetemi diákokkal végzik a felmérést akkor az nem ad visszajelzést az átlag polgárról, a kutatásban javasolt lett volna a színesebb mintaválasztás a polgárok szélesebb köréből. Ez az állítás abban az esetben is igaz, ha az egyszerű nyelv elveitől eltekintünk, hiszen a kutatás maga is a polgárokat, nem csak a felsőoktatásban tanuló diákokat célozta meg, amikor a német joghatóság nyelvezete mindenki számára egyenlő eséllyel hozzáférhető verziójáról beszélt. Továbbá saját bevallásuk alapján (lásd: a kutatások eredményei c. fejezet) az eredeti problémafelvetésükre, miszerint a hosszabb mondatok nehezebben érthetőek, az adatok hiányában nem kaptak pontos választ, így a konklúzió (miszerint a hosszabb mondatok csak lassítják a megértés folyamatát) egy másik kutatás során akár pontosítható, vagy felülírható lehetne.

Hurtado és munkatársai kutatását<sup>28</sup> hasznosnak látom. Kutatásuk eredményei alapján a könnyen érthető kommunikáció fejlesztésére tesznek javaslatot, magában a kutatási beszámolóban is olvashatunk ötleteket (lásd: *A kutatások következtetései* c. fejezet). A tájékoztató szöveg hiányosságait továbbgondolva logikus irányban haladnak tovább.

Karreman és munkatársai kutatása<sup>29</sup> esetében egy gondolatot említek meg, amit ők maguk is megfogalmaznak. A kontroll csoportban a nem értelmileg

---

<sup>27</sup> WOLFER – HANSEN-MORATH – KONIECZNY 2015.

<sup>28</sup> HURTADO – JONES – BURNISTON 2013.

<sup>29</sup> KARREMAN – VAN DER GEEST – BUURSINK 2007.

akadályozott személyek az értelmileg akadályozott személyek hozzátartozói, vagy valamilyen vonatkozásban ismerősei voltak, ami felveti bennem a kérdést, hogy mennyire ítélték a könnyen érthető verzióról objektívan. A többséghez tartozó ép értelmi képességű emberek érezhetik degradálónak, ha egy olyan szöveg lesz számukra is könnyebben érthető, amit eredetileg és szándékolatlan értelmileg akadályozott embereknek készítettek a könnyebb megértés érdekében. Ezért merül fel, hogy egy ilyen kutatás esetén, tanácsos lehetne olyan kontrollcsoporttal dolgozni, akiknek nem sok tudásuk van a könnyen érthető kommunikációról, vagy akár az értelmileg akadályozott emberekről, vagy esetleg nem is tudják, hogy a könnyen érthető verzió értelmileg akadályozott embereknek szól. Érdekes lenne megfigyelni, hogy vajon az előbb említett esetekben is egyértelműen a nem könnyen érthető verziót részesítenék-e előnyben.

Cardone maga is megfogalmazza az eredményekről szóló fejezetben azokat a rizikófaktorokat,<sup>30</sup> amik szerintem leginkább megkérdőjelezzik a kutatás eredményeinek pontosságát. Hiszen egy olyan elégedettséget mérő kérdőívet vett alapul, aminek a nem érthetősége már egy korábbi kutatásban beigazolódott. Az igaz, hogy megfogalmazódott benne, hogy a kérdőívet könnyebben érthetővé kellene tenni, de ezt egyedül a képek hozzáadásával igyekezett elérni, miközben maga a szöveg ettől önmagában nem lesz kevésbé bonyolult, ahogy ezt a kutatás eredményeiből is láthatjuk. A képek kiválasztása sincsen érthetően indokolva a kutatásban, és bár ez a kutatás nem a könnyen érthető kommunikáció szabályait vette alapul, a képek lektorálása egy értelmileg akadályozott személlyel mindenképpen célszerű lett volna. Alapvetően azt gondolom, hogy a kutatás eredményei nem támasztanak alá mást, mint, hogy a kutatásban használt elégedettséget felmérő kérdőív a képek hozzáadásával sem lett könnyebben érthető.

Codling és Macdonald kutatása meglévő szövegek felülvizsgálatára szolgált,<sup>31</sup> a különböző anyagok ellenőrzése pedig kiemelt fontosságú. Egyes anyagokat kritikával illetnek, és felhívják a hiba lehetőségekre a figyelmünket, de egyben a gyakorlatot megsegítő javaslatokat is tesznek, így nem ragadnak meg egy negatív kritikában, hanem haladásra ösztönöznek.

### *A kutatások hasznosíthatósága*

Wolfér és munkatársainak kutatásból<sup>32</sup> levont következtetése (lásd: *A kutatások következtetései* c. fejezet), úgy gondolom, fontos irányvonalat képviselhetne a könnyen érthető kommunikáció tekintetében. A gondolat, amit megfogalmaztak nem egyedülálló, hasonló gondolatot képvisel az egyetemes tervezés elve is. Ez kimondja, hogy nem utólagosan kéne akadálymentesíteni a dolgokat, hanem a tervezés elején kéne eleve egyenlő eséllyel hozzáférhetővé tenni a különböző

---

<sup>30</sup> CARDONE 1999.

<sup>31</sup> CODLING – MACDONALD 2008.

<sup>32</sup> WOLFER – HANSEN-MORATH – KONIECZNY 2015.

szolgáltatásokat, épületeket, információkat stb.<sup>33</sup> Ezt a gondolatot pedig elengedhetetlennek tartom akkor is, amikor a könnyen érthető kommunikációról beszélünk. Ezzel több dolgot is nyernénk. Egyfelől, mint ezt a kutatás is említette, nem egyszerűsített szöveg születne, hanem eleve egyszerűen megírt szöveg létezne. Másfelől pedig így a könnyen érthető kommunikáción belüli szintekkel is külön lehetne foglalkozni, hiszen a könnyen érthető kommunikáción belül nagyon fontos a differenciálás (lásd: könnyen érthető kommunikáció c. fejezet), amit az előbb említett gondolatmenet tovább segíthetne.

A továbblépéshez több dolgot is fontos lehet ebből a kutatásból számunkra. Ilyen például, amikor az eredményeknél azt olvassuk, hogy a rövidítés és a tartalom megőrzés hatására a referenciális kifejezések száma megnőtt, akkor az lehet, hogy nyelvészeti szempontból kérdéseket vet fel, viszont a könnyen érthető kommunikáció esetében feltehetőleg az érthetőséget vagy talán leginkább a követhetőséget segítené, ily módon nem feltétlenül származna belőle hátrányunk. Ezt további kutatások során javasolt tovább vizsgálni. Továbbá, ha a KÉK-et közelítjük meg nyelvészeti szempontból, mindenképp érdemes szem előtt tartani az eszköz valódi célját, ami pedig az információk átadása, és az információ átadásának megsegítése, így feltehetőleg kompromisszumok megkötése szükségszerű.

A kutatását továbbá érdemes lenne könnyen érthető kommunikáció kapcsán, egy könnyen érthető szöveg verzióval és értelmileg akadályozott személyekkel megismételni. Mivel a felvetett kérdés feltétlenül fontos az egyszerű nyelv szemszögéből, de legalább ugyanilyen fontos a könnyen érthető kommunikáció szemszögéből is. Amíg a normál képességű embereknél csak az információ feldolgozásának az idejében figyeltek meg eltérést, addig az értelmileg akadályozott, illetve a tanulásban akadályozott embereknél lehet, hogy a megértésben is eltérés lenne megfigyelhető.

Hurtado és munkatársainak kutatása<sup>34</sup> újfent rámutat arra, amit a dolgozat elején a KÉK ismertetése során már említettem, hogy amikor könnyen érthető kommunikációról gondolkodunk, nem csupán a szövegekre, vagy akár a képekre és szövegekre kell korlátozódnunk, hanem bátran nyúlhatunk auditív vagy videós megoldásokhoz is. A kutatásuk következtetéseinél felmerül, hogy ebben az irányban kellene inkább további kutatásokat végezni, amit kiemelten jónak tartok, mivel nem ragadnak meg egy gondolatban – adott esetben miért nincs szembeötlő különbség a „szöveg és képek”, illetve a „csak képek” között – hanem lehetségesnek tartják, hogy létezik egy még alkalmasabb verzió, ami felé ösztönöznek minket a továbbhaladásra.

Karremen és munkatársainak kutatása<sup>35</sup> számomra példaértékű volt. Egy nagy lélegzetvételi sok mindent magába foglaló, apró részletekre is kiterő

---

<sup>33</sup> SZABÓ – JÓKAI 2018.

<sup>34</sup> HURTADO – JONES – BURNISTON 2013.

<sup>35</sup> KARREMAN – VAN DER GEEST – BUURSINK 2007.

kutatási leírást olvashattam. A különböző kérdések, amiket megfigyeltek benne, mind kapcsolódtak egymáshoz, egymásra épültek, egymásra reflektáltak. Ennek köszönhetően a könnyen érthető kommunikációnak nem csupán egyetlen kérdését tudták megvizsgálni a kutatás során. Ehhez hasonló több nézőpontos kutatások elvégzése fontos lenne, egy olyan téma esetén, mint a könnyen érthető kommunikáció, ahol még a tudományosan alátámasztott kutatások tárháza kevésbé kiaknázott.

Ezen kívül nagyon fontosnak tartom, hogy felhívták a figyelmet a lektorálás fontosságára, és kiemelték, hogy az érintett csoport visszajelzései a leghitelesebbek a témáról, és legfontosabb az ő elégedettségük figyelembevétele. Azt gondolom, hogy amikor a könnyen érthető kommunikáció témakörében további kutatásokat kezdeményezünk, vagy bármilyen irányba továbblépünk, elsősorban ezt kéne a szemünk előtt tartanunk.

Cardone a kutatása<sup>36</sup> számomra azt igazolja, hogy mennyire fontos az, hogy a KÉK érthetőségét vizsgáló kutatásnál a lehető legjobban kiküszöböljük a hibalehetőségeket, hangsúlyt helyezünk a szabályrendszerre és a lektorálásra, illetve, hogy mindezekhez profizmus legyen köthető.<sup>37</sup> A képi támogatásnak nem csupán abból kell állnia, hogy veszünk egy szöveget és ahhoz általunk jónak vélt képeket kapcsolunk, ez a munkafolyamat komoly ellenőrzéseket igényel. Ez a kutatás felhívta arra a figyelmemet, hogy mennyire fontos, hogy a kutatás jól előkészített, megalapozott legyen, és megfelelő, ellenőrzött (lektorált) kutatási eszközökkel dolgozzunk.

Codling és Macdonald több olyan dolgot is megfogalmaz az eredményei között,<sup>38</sup> ami ma már a KÉK szabályrendszerének részét képezik. Ilyen például, hogy a legegyszerűbb, legkevésbé bonyolult információátadásra kellene törekednünk, vagy hogy a képeket ellenőriztetni kellene a célcsoporttal. Ez utóbbi kijelentés a lektorálás fontosságához kapcsolható, amit már érintettem a dolgozat elején. Ezzel kapcsolatban érdekes megfigyelni a változást, ahogy haladunk az időben, látható, hogy míg Cardone-nél még fel sem merül a lektorálás kérdésköre,<sup>39</sup> addig Poncelas és Murphy 2007-es kutatásának nyomán Codling és Macdonald már ebben az irányban haladnak, amikor felhívják a figyelmet arra, hogy a szimbólumokat és a képeket a célcsoporttal tanácsos lenne használatba helyezés előtt ellenőriztetni.<sup>40</sup>

Ez a kutatás gyakorlati hibák kiküszöbölésére hívta fel a figyelmünket, alaposabb munkára és továbbgondolásra kapacitálja a gyakorlatban dolgozó szakembereket. Úgy gondolom, hogy a kutatás haszna egyértelműen kiderül abból, hogy az általuk megfogalmazott irányban haladt tovább a szakma az érthetőség megsegítésének tekintetében. Azt is gondolom, hogy az általuk megfogalmazott következtetéseket nem szabadna a továbbiakban sem elfelejteni,

---

<sup>36</sup> CARDONE 1999.

<sup>37</sup> SCHUM 2017 idézi: FISCHBORN 2018.

<sup>38</sup> CODLING – MACDONALD 2008.

<sup>39</sup> CARDONE 1999.

<sup>40</sup> CODLING – MACDONALD 2008.

és mindig szem előtt kell tartani, hogy ki a célközönség, és hogy ne öncélú, hanem számukra hasznos dolgokat alkossunk, a véleményük kikérdezésével és a közreműködésükkel.

## **A kutatások magyar adaptációjának lehetőségei**

Úgy gondolom, hogy a kutatásom során elemzett öt darab kutatás bármelyike megállná a helyét Magyarországon is. Nekünk ugyanúgy szükségünk lenne mindenki számára érthető jogi nyelvre, egyenlő eséllyel hozzáférhető egészségügyi tájékoztatókra, weboldalakra és elégedettséget felmérő kérdőívekre.

Magyarországon az alábbi két ok miatt *javaslom további tudományos kutatások elvégzését*:

1. Nincs kutatási eredmény: Magyarországon a könnyen érthető kommunikáció érthetőségét vizsgáló kutatás gyakorlatilag még nem született,<sup>41</sup> pedig elengedhetetlenül fontos lenne, hogy ne csupán a nemzetközi eredményeket vegyük át felülvizsgálat nélkül, hanem megfigyeljük, hogy a szabályok és a könnyen érthető kommunikáció lehetőségek hogyan érvényesülnek a legjobban a magyar nyelvben és ezeket gyakorlati bizonyítékokkal támasszuk alá.

2. Nyelvi ok: A könnyen érthető kommunikáció, a kommunikációval és az információk átadásával van szoros kapcsolatban, a nyelv egy formája, ezért a nyelvektől és adott nyelvek sajátosságaitól nem különíthető el. Tehát amíg az egyik nyelv esetén egy szabály-elem kiemelt fontosságú lehet, addig előfordulhat, hogy ugyanaz az elem egy másik nyelv esetén elhanyagolható tényező. A szabályrendszer nyelvenként eltérő szabályokat is tartalmazhat. Ezért lenne kiemelten fontos a nemzetközi vonatkozásokon kívül egy-két az adott nyelvre jellemző tulajdonságot is külön figyelembe venni. A nyelvi eltérésből fakadóan lehetnek olyan kutatási eredmények, amik más eredményeket hoznának, vagy itt egyszerűen nem relevánsak. Ezen felül pedig lehetnek olyan kutatási kérdések, amik csak a magyar nyelv kapcsán merülnek fel.

Továbbá úgy gondolom, hogy a dolgozatban bemutatott kutatási eredményekből látható, hogy mennyire szükség lenne további kutatásokra a könnyen érthető kommunikáció témakörében. Mint annak jelentőségére az előbb felhívtam a figyelmet, ezek a kutatások nem magyar viszonylatban valósultak meg. A kutatásokat nem reprezentatív mintán végezték, a mintaválasztás pedig nem egységes és bizonytalan. Ez utóbbi alatt azt értem, hogy nem elhanyagolható tényező, hogy tanulásban akadályozott, vagy értelmileg akadályozott személyek esetében figyeljük meg az érthetőséget, illetve, hogy a normál képességű emberekkel végzett kutatási eredmények relevanciája elenyésző.

A kutatások során egymásnak sokszor ellentmondó eredmények születtek. Ezért további kutatások javasoltak.

---

<sup>41</sup> ALMÁSI 2018.

A fentiek alapján *az alábbi három kutatási irányra* tesztek javaslatot: fontos lenne a könnyen érthető kommunikáció hibalehetőségeit kiküszöbölni; a szabályrendszerét tovább csiszolni; és alátámasztani és hitelesíteni.

*A hibalehetőségek kiküszöbölése* azt jelenti, hogy ezen a területen hazai alapkutatások elvégzése lenne javasolt. Egyfelől a már felmerült hibák (a nemzetközi kutatások alapján, vagy a magyarországi gyakorlati alkalmazás során felmerülő, a gyakorlatban nem célravezető használat megfigyelésére alapozva), fel kell mérni, hogy ezek vajon valóban hibák-e és ha igen, az új kutatás alapján a hibák javítására lehet javaslatot tenni. Másfelől a magyar nyelv adta nehézségek megfigyelésére, és a megfigyelések alapján javaslattétel gyakorlati könnyítés érdekében.

Ezek vezetnek minket a *szabályrendszer továbbcsiszolásához*. Erre nagy szükség lenne, hiszen a dolgozatban bemutatott kutatási eredményekből is kiderül, hogy a ma létező könnyen érthető kommunikációra vonatkozó szabályrendszer egyes pontjaihoz még kérdések kapcsolódnak, számos vitalehetőségre adnak teret. A szabályrendszerbe olyan szabályoknak kell bekerülniük, amiknek a működését már tudományosan alátámasztott kutatások bizonyítják. A már létező szabályelemeket pedig gyakorlati tesztelésnek kell alávetni.

Ezzel jutunk el a legfontosabb ponthoz, hiszen így az könnyen érthető kommunikáció *alátámasztásához, és hitelesítéséhez* érkezünk. Mint látható, tudományosan alátámasztott kutatások során kell végig haladnunk ahhoz, hogy a könnyen érthető kommunikáció megbízható, bizonyított alapokon állhasson, hiszen a könnyen érthető kommunikáció létjogosultságát így tudjuk kellőképp bizonyítani. A szabályrendszer egyes elemein túlmutatóan, azt kell ezekben a kutatásokban bizonyítanunk, hogy a könnyen érthető kommunikáció a hétköznapi életben valóban segíti a célszemélyek életét.

*Módszertani javaslataim:* A fenti három témában elvégzendő kutatások kutatási módszertanának kidolgozása során érdemes figyelembe venni azokat a tanulságokat és tapasztalatokat, amelyeket a fentiekben bemutatott öt kutatás során szerezhettünk. Ezek a tapasztalatok kifejezetten érintik: a mintavételt (a kutatásban résztvevő személyek megfelelő szempontok alapján történő kiválasztása) és a kutatási eszközöket (a kutatás alapjául szolgáló, szövegek, auditív anyagok, videók, illetve az érthetőséget mérő eszközök szigorú lektorálása).

Így összegezve, mint annyian mások, én is további tudományos kutatások elvégzését szorgalmazom a könnyen érthető kommunikáció témakörében mind nemzetközi, mind pedig magyar viszonylatban.<sup>42</sup>

---

<sup>42</sup> HURTADO – JONES – BURNISTON 2013; BOCK 2015 idézi: FISCHBORN 2018.



## **Források**

1998. ÉVI XXVI. TÖRVÉNY = 1998. évi XXVI. törvény *a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról.*
- ALMÁSI 2018 = Almási L.: *Könnyen érthető kommunikáció – annotált bibliográfia.* Szakdolgozat. Budapest : ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2018.
- BERCSE et al. 2018 = Bercse László – Czakó Tibor – Horváth Péter László – Sallai Iлона: *Könnyen érthető kommunikáció: ellenőrzés – lektorálás.* In: Gereben Ferencné – Cserti-Szauer Csilla (szerk.): *Tanulmánykötet Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete 46. Konferenciáján elhangzott előadásokból.* Budapest : Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete és ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2018.
- BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES 2014 = Bundesministerium für Arbeit und Soziales: *Leichte Sprache. Ein Ratgeber.* Berlin : Bundesministerium für Arbeit und Soziales – Netzwerk für Leichte Sprache, 2014.
- ÉFOÉSZ – INCLUSION EUROPE 2009 = ÉFOÉSZ – Inclusion Europe: *Információ mindenkinek - A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei.* Budapest–Brüsszel : ÉFOÉSZ – Inclusion Europe, 2009.
- FISCHBORN 2018 = Fischborn Regina: *„Megnyílik egy rendkívüli út és megváltoztatja a történetet” Annotált bibliográfia a KÉK külföldi helyzetértékelésének bemutatására.* Szakdolgozat. Budapest : Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2018.
- FREYHOFF et al. 1998 = Freyhoff, G. – Hess, G. – Kerr, L. – Menzel, E. – Tronbacke, B. – van der Veken, K.: *Make It Simple, European Guidelines for the Production of Easy-to-Read Information for People with Learning Disability.* Brussels :ILSMH European Association, 1998.
- KÓRÓDI 2011 = Kóródi M.: *Turizmus kutatások módszertana.* Pécs : Pécsi Tudományegyetem, 2011.
- LÉNÁRT – SZEMENYEI 2015 = Lénárt Z. – Szemenyei E.: *A cerebrális paretikus gyermekek, fiatalok számára kifejlesztett FNO kategóriakészletek alkalmazhatósága.* *Gyógypedagógiai Szemle* 43:3 (2015) 200–209.
- LISZNYAI 2013 = Lisznyai S.: *Mi az intervenciónk alapja? A fogyatékoság modelljei.* In: Juhász Márta (szerk.): *A foglalkozási rehabilitáció támogatása pszichológiai eszközökkel.* Budapest : Typotex, 2013, 17–23.
- MAAB 2015 = Maaß, C.: *Leichte Sprache Das Regelbuch.* Berlin : LIT Verlag, 2015.

- NÁDASI 2011 = Nádasi M.: Dokumentumelemzés. In: Falus Iván (szerk.): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Budapest : Műszaki Könyvkiadó, 2011, 317–329.
- NHS SCOTLAND 2007 = NHS Scotland: *Guidance for Making Written Information Easier to Understand*. Scotland, H. n. : ‘Making Things Clearer’ Group – NHS, 2007.
- SZABÓ – JÓKAI 2018 = Szabó H. – Dr. Jókai E.: *Egyetemes tervezés – Jó példák tára*. Budapest : Egyetemes Tervezés Információs és Kutatóközpont, 2018.

## **Irodalom**

- CARDONE 1999 = Cardone, D.: Exploring the use of question methods: pictures do not always help people with learning disabilities. *The British Journal of Development Disabilities* 45:89 (1999) 93–98.
- CODLING – MACDONALD 2008 = Codling, M. – Macdonald, N.: User-friendly information: does it convey what it intends? *Learning Disability Practice* 11:1 (2008) 12–17.
- HURTADO – JONES – BURNISTON 2013 = Hurtado, B., Jones, L. and Burniston, F.: Is Easy Read information really easier to read? *Journal of Intellectual Disability Research* 58:9 (2013) 822–829.
- KARREMAN – VAN DER GEEST – BUURSINK 2007 = Karreman, J., van der Geest, T. M. and Buursink, E.: Accessible website content guidelines for users with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 20 (2007) 510–518.
- WOLFER – HANSEN-MORATH – KONIECZNY 2015 = Wolfer, S., Hansen-Morath, S. and Konieczny, L.: *Are shorter sentences always simpler? Discourse level processing consequences of reformulating jurisdictional*. Freiburg : University of Freiburg, 2015.

## **The less is sometimes more**

HANGA HEGEDŰS

In my research I am going to focus on the easy to understand communication that provides accessible information for people with mental health issues. At the moment we have very little knowledge about easy to understand communication in Hungary, and even fewer scientific research confirms whether a method is really useful. Meanwhile in other countries easy to understand communication offers a great amount of help to the target group already in their everyday life, and gives equal opportunity to access information. I hope to make the same things possible in Hungary. But if we want easy to understand communication to be reliable, to have a solid background, and we want it in the best way possible for the target group, we have to prove that the method really works well. To make that possible we have to have more researches proving that easy to understand information is really easier to understand.

In the past, we did not have a research questioning the intelligibility of easy to understand information in Hungary. Based on that, it is hard to find an appropriate research question or build up a hypothesis. So in my present research I am going to try to establish grounds for an experimental research. To do that I have overlooked previous foreign researches that tried to question the intelligibility of easy to understand information, or at least tried to question the intelligibility of information that was similar in a way to easy to understand information.